

29. Princen S. Advocacy coalitions and the internationalization of public health policies / S. Princen // *Journal of Public Policy*. – 2007. – Vol.27. – №1. – P.13–33.

30. Richardson J. Government, interest groups and policy change / J. Richardson // *Political Studies*. – 2000. – Vol.48. – №5. – P.1006–1023.

31. Ruzza C. «Frame bridging» and the new politics of persuasion, advocacy and influence / C. Ruzza / In Warleigh A., Fairbass J. *Influence and Interests in the European Union: The New Politics of Persuasion and Advocacy*. – L.: Europa, 2002. – P.93–117.

32. Schneider G. The power of specialization: How interest groups influence EU legislation / G. Schneider, K. Baltz // *Rivista di Politica Economica*. – 2003. – Vol.93. – №1–2. – P.253–283.

33. The revolving door: greasing the wheels of the TTIP lobby // *Corporate Europe Observatory*, 15 July 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://corporateeurope.org/revolving-doors/2015/07/revolving-door-greasing-wheels-ttip-lobby>.

34. Transparency Register [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/transparencyregister/public/homePage.do?locale=en#en>.

35. Warleigh A. The hustle: Citizenship practice, NGOs and «policy coalitions» in the European Union – the cases of auto oil, drinking water and unit pricing / A. Warleigh // *Journal of European Public Policy*. – 2000. – Vol.7. – №2. – P.229–243.

36. Wesels B. Contestation potential of interest groups in the EU: Emergence, structure, and political alliances / Wesels B. / In Marks G., Steenbergen M. *Dimensions of contestation in the European Union*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2004. – P.195–215.

37. Woll C. Trade policy lobbying in the European Union: Who captures whom? / C. Woll / In Coen D., Richardson J. *Lobbying in the European Union: Institutions, Actors and Issues*. – Oxford: Oxford University Press, 2009. – P.277–297.

Stoyko O. M., PhD in Political Science, senior researcher *Koretsky Institute of state and law of National Academy of Sciences of Ukraine* (Ukraine, Kyiv), starkol@gmail.com

The interest groups in the EU: between necessity and transparency

The resources, available to the group interests and which are demanded by the EU bodies (information, knowledge, skills and legitimacy) are analyzed; the features of the lobbying strategies used by interest groups in a multi-layered structure are defined; the attempt to determine the influence of interests groups on the European Union's policies is made. The need for further reforms to improve the transparency of EU institutions is indicated.

Keywords: interest groups, the European Union, lobbying, corruption, participation, civil society.

Стойко Е. М., кандидат политических наук, старший научный сотрудник, *Институт государства и права им. В. М. Корецкого НАН Украины* (Украина, Киев), starkol@gmail.com

Групи інтересів в Євросоюзі: между необхідністю і прозорістю

Проанализированы ресурсы, которыми располагают группы интересов и в которых нуждаются органы Евросоюза (информация, знания, навыки, легитимность); установлены особенности стратегий лоббирования, применяемые группами интересов в условиях многоуровневой структуры; сделана попытка определить влияние групп интересов на политику Евросоюза. Указано на необходимость дальнейших реформ для повышения прозрачности деятельности органов ЕС.

Ключевые слова: группы интересов, Евросоюз, лоббирование, коррупция, участие, гражданское общество.

* * *

УДК 94(477)

Міфтахов Б. Г., студент, *Інститут міжнародних відносин Київського національного університету ім. Тараса Шевченка* (Україна, Київ), bmiftakhov@gmail.com

Вплив Європейської політики сусідства на рівень свободи медіа в країнах партнерах

Здійснено спробу дослідження впливу Європейської політики сусідства на свободу слова в країнах партнерах, а також динаміку зміни рівня свободи медіа в країнах-партнерах Східного партнерства. У зв'язку з дефіцитом консенсусу з базових питань євроінтеграційного будівництва та відсутності чіткого концептуального бачення майбутніх відносин між ЄС та сусідами,

часто роль Європейської політики сусідства як інтеграційної стратегії ЄС недооцінюється.

Ключові слова: Європейська політика сусідства, Східне партнерство, Україна, Грузія, Азербайджан, Молдова, Білорусь, свобода слова, свобода медіа.

Відомо, що основними засадами Європейської політики сусідства є спільні цінності ЄС та партнерів, серед яких демократія, верховенство права, а також захист прав людини та основних свобод. Свобода слова і медіа також розглядається як одна з найважливіших громадянських свобод, охоплюючи свободу вираження поглядів як в усній, так і в письмовій формах. Саме цей термін і означає можливість засобів масової інформації зайняти будь-яку позицію щодо влади та її діяльності, а стан свободи преси в країні характеризує рівень розвитку відносин між засобами масової інформації та владою. На жаль, в країнах-партнерах Європейської політики сусідства та Східного партнерства рівень свободи слова часто є досить низьким, а уряд держав не гарантує свободу медіа. Тож робота ЄС спрямована також на покращення свободи, незалежності, плюралізму та розмаїття медіа, щоб наблизити ці країни до стандартів Ради Європи та Європейського Союзу в галузі прав людини, демократії та верховенства права.

Цю проблематику можна віднести до недостатньо вивчених, особливо з точки зору сучасного розвитку та перспектив. Свій внесок у розгляд тему впливу Європейської політики сусідства Bernd Weber, Wade Jacoby, Tim Haughton, Judith Kelley, Johannes Varwick та інші; серед вітчизняних дослідників даної тематики можна виділити В. В. Копійку, Т. І. Шинкаренко, В. А. Манжолу, О. Л. Хилько, О. М. Гладенка.

Мета статті – дослідити вплив Європейської політики сусідства на рівень свободи медіа в країнах партнерах Східного партнерства.

Європейська політика сусідства (ЄПС) виникла на хвилі найактивнішої фази інтеграційного розширення Європейського Союзу і була створена саме для того, щоб запобігти утворенню нових меж між розширеним ЄС та країнами-сусідами. З самого початку ЄПС мала на меті ідею створити на південь і схід від кордонів Європейського Союзу зону стабільності, миру, добробуту й безпеки усіх сторін шляхом налагодження тісних довготривалих відносин з сусідніми країнами, надаючи їм можливість брати участь в різних видах діяльності ЄС шляхом тіснішої політичної, економічної, культурної та безпекової співпраці.

Зацікавленість Європейського Союзу у розвитку відносин із країнами сусідами обумовлена низкою чинників, серед яких особливе геополітичне становище держав, а також безпосереднє сусідство у результаті останніх хвиль розширень ЄС за рахунок країн Центральної та Східної Європи. У результаті цих розширень ЄС сформував не лише спільну політику в нових сферах, таких як, регіональна політика, навколишнє середовище, технології, а й започаткував більш тісне співробітництво в політичній сфері, результатом чого стало також створення Європейської політики сусідства (ЄПС) [1; 2].

Але дивлячись на амбіційність оформленої в 2003–2004 роках Європейської політики сусідства, вже перші роки її існування підтвердили побоювання про штучність поєднання регіонів Східної Європи та Східного та Південного Середземномор'я в єдиних рамках та потребу чіткішого розмежування адресатів ЄПС. У результаті

гальмування проектів ЄПС у порядку денному ЄС постало питання про виокремлення південного та східного напрямів.

Проект для країн Африки та Близького Сходу, запропонований Президентом Франції Н. Саркозі, завершився оформленням ініціативи «Союз для Середземномор'я» на Паризькому саміті у липні 2008 р., а 7 травня 2009 року протягом спеціального саміту в Празі в рамках ЄПС було започатковано Східне партнерство (СхП), як відповідь Європейського Союзу на виклики та прагнення країн-партнерів, оскільки ЄС вкрай зацікавлений у забезпеченні подальшого економічного зростання, підсилення верховенства демократії та підвищення рівня стабільності у східних країнах-сусідах.

Важливо зазначити, що країна-партнер відповідно до її міжнародних зобов'язань та її стратегічної мети щодо подальшої європейської інтеграції має продовжувати внутрішні перетворення на основі зміцнення демократії, верховенства права, поваги до прав людини, принципу розподілу влади та незалежності суду, демократичних виборів відповідно до норм і стандартів ОБСЄ та Ради Європи (політичний плюралізм, свобода слова та ЗМІ, повага до прав осіб, що належать до національних меншин, недискримінація за ознакою статі та політичної, релігійної та етнічної приналежності) [3].

Для аналізу впливу ЄПС та СхП на рівень свободи медіа було обрано шість країн Східного партнерства як частини Європейської політики сусідства, це – Азербайджан, Білорусь, Грузія, Вірменія, Республіка Молдова й Україна. Враховуючи, що свобода медіа вимірюється за допомогою різноманітних рейтингів, в цій роботі для аналізу було обрано Індекс свободи преси (Press Freedom Index), що публікується організацією Репортери без кордонів. Саме за цим рейтингом буде досліджено зміну свободи преси з 2003 по 2015 роки у всіх країнах партнерах. Враховуючи те, що ЄПС почала свою роботу у 2004 році, дослідження слід починати на рік раніше, щоб можна було порівняти стан свободи преси до початку дії ЄПС та під час.

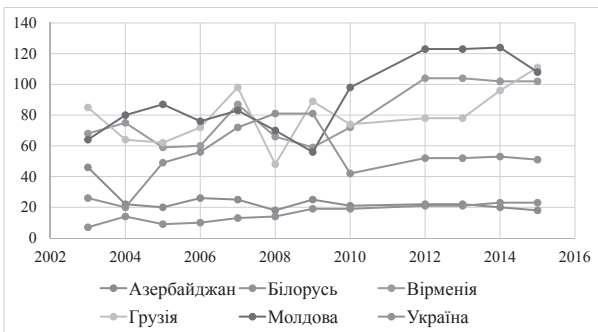

Рис. «World Press Freedom Index 2003–2015 (Різниця між останньою позицією в рейтингу і позицією країни)»

Джерело: [4–9].

Порівнюючи динаміку зміни ситуації зі свободою медіа та ЗМІ з 2003 по 2015 рік у всіх країнах на одному графіку, потрібно виділити декілька важливих закономірностей:

– Вже відомо, що Азербайджан та Білорусь є аутсайдерами в питаннях свободи медіа в країнах Східного партнерства, але цікавим є той факт, що до початку роботи ЄПС Азербайджан показував набагато кращі результати,

ніж Білорусь, ближче до 2010 року позиції цих країн майже зрівнялися, а починаючи з 2013 року ситуація зі свободою ЗМІ в Білорусі стала навіть краще, ніж в Азербайджані. Тобто, за роки дії ЄПС та СхП рівень свободи преси в Азербайджані впав в два з половиною рази, а в Білорусі навпаки – виріс в більше, ніж три рази.

– Україна ж у 2003 році «починала» на рівні між Білоруссю та Азербайджаном і навіть не зважаючи на досить сильну втрату позицій у рейтингу у 2010 році, за роки дії ЄПС та СхП рівень свободи преси в Україні зріс майже у два рази. Також потрібно відмітити 2008 рік, тобто старт роботи Східного партнерства, тоді Україна зайняла перше місце серед країн СхП по рівню свободи преси і ЗМІ.

– У трійці лідерів, тобто Молдови, Грузії та Вірменії, найактивніша фаза зростання рівня свободи преси почалася вже після впровадження Східної політики сусідства. Це можна пояснити початком активних євроінтеграційних прагнень цих держав.

– Вірогідно, що якщо б у 2008 році у Грузії не сталася війна Південній Осетії, то динаміка була б дуже схожа як і у Вірменії та Молдови. Не дивлячись на все це, за роки дії ЄПС та СхП рівень свободи преси в Грузії зріс майже у півтора рази. Традиційно вважається, що з країн СхП саме Грузія є лідером в питаннях свободи медіа, але як показує нам порівняльний графік динаміки усіх членів програми Східного партнерства, беззаперечним лідером є Молдова. Саме ця країна 7 разів за 12 років займала перше місце в рейтингу World Press Freedom Index. За роки дії ЄПС та СхП рівень свободи преси у Молдові зріс більше, ніж у півтора рази.

– Вірменію часто ставлять на один щабель з Україною, з огляду на те, що динаміка розвитку свободи медіа в цих країнах досить схожа. Але так було до 2010 року, тоді Україна втратила багато позицій, а Вірменія почала стабільно зростати у World Press Freedom Index. За роки дії ЄПС та СхП рівень свободи преси у Вірменії у півтора рази.

Отже, не дивлячись на те, що ефективність Європейської політики сусідства часто недооцінюють, особливо в галузі демократії та свободи медіа, дослідження цих процесів з практичної точки зору довело, що ЄПС та СхП все ж таки мають позитивний вплив на розвиток свободи медіа в країнах партнерах, звичайно, знову ж з поправкою на бажання приймаючої сторони проводити відповідні реформи. Розгляд кожної з країн СхП за рейтингом «World Press Freedom Index» від Репортерів без кордонів чітко продемонстрував, що майже всі учасники Східного партнерства в тій чи більшій мірі стикаються з проблемами зі свободою ЗМІ, серед яких – переслідування журналістів, прогалини у медіазаконодавстві, обмеження доступу до інформації та державна монополія чи вплив на ЗМІ. Але не дивлячись на ці проблеми, з самого початку дії ЄПС, тобто з 2004 року, ми бачимо стабільний прогрес у питанні дотримання принципів свободи медіа і ЗМІ в країнах партнерах Східного партнерства, хоч іноді з сильними коливаннями. Винятком є тільки Азербайджан, влада якого відкрито ігнорує вимоги ЄС у зв'язку з різким поглибленням відносин з Росією, з 2003 по 2015 рівень свободи преси в Азербайджані впав в два з половиною рази. А от загальна тенденція в інших країнах-партнерах СхП є позитивною – за роки існування Європейської політики сусідства і Східного партнерства ріст показників свободи медіа відбувся в півтора-два рази.

Список використаних джерел

1. Копійка В. В. Європейський союз на сучасному етапі / В. В. Копійка, Т. І. Шинкаренко, М. А. Миронова. – Київ: Знання, 2010. – 94 с. // Коріжжа V. V. Jevropejs'kuj sojuz na suchasnomu etapi / V. V. Korijka, T. I. Shynkarenko, M. A. Myronova. – Kyi'v: Znannja, 2010. – 94 s.
2. Communication to the Commission Implementing and promoting the European Neighbourhood Policy [Електронний ресурс]. – 2005. – Режим доступу: http://eeas.europa.eu/enp/pdf/pdf/sec_2005_1521_en.pdf
3. План действий Европейский союз – Республика Молдова // Plan dejstvij Evropejskij sojuz – Respublika Moldova [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.e-democracy.md/files/ghid-ue-rm-tu.pdf>
4. World Press Freedom Index – Azerbaijan [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.rsrf.org/#!/index-details/AZE>
5. World Press Freedom Index – Belarus [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.rsrf.org/#!/index-details/BLR>
6. World Press Freedom Index – Armenia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.rsrf.org/#!/index-details/ARM>
7. World Press Freedom Index – Georgia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.rsrf.org/#!/index-details/GEO>
8. World Press Freedom Index – Moldova [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.rsrf.org/#!/index-details/MDA>
9. World Press Freedom Index – Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.rsrf.org/#!/index-details/UKR>

Miftakhov B. G., student, Institute of International Relations of Kyiv National Taras Shevchenko University (Ukraine, Kyiv), bmiftakhov@gmail.com

Impact of the European Neighbourhood Policy to the level of media freedom in the partner countries

This article estimates an impact of the European Neighbourhood Policy (ENP) on freedom of speech in partner states, as well as the level of volatility in freedom of press in the Eastern Partnership countries. Due to the lack of consensus in basic issues of the European integrity and the absence of conceptual vision for future relations of the EU and its neighbours, the paramount role of the ENP as the EU integration strategy is still belittled.

Keywords: European Neighbourhood Policy, Eastern Partnership, Ukraine, Georgia, Azerbaijan, Moldova, Belarus, freedom of press, freedom of speech.

Мифтахов Б. Г., студент, Інститут міжнародних відносин Київського національного університету ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), bmiftakhov@gmail.com

Влияние Европейской политики соседства на уровень свободы медиа в странах партнеров

Предпринята попытка исследования влияния Европейской политики соседства на свободу слова в странах партнерах, а также динамику изменения уровня свободы медиа в странах-партнерах Восточного партнерства. В связи с дефицитом консенсуса по базовым вопросам евроинтеграционного строительства и отсутствия четкого концептуального видения будущих отношений между ЕС и соседями, часто роль Европейской политики соседства как интеграционной стратегии ЕС недооценивается.

Ключевые слова: Европейская политика соседства, Восточное партнерство, Украина, Грузия, Азербайджан, Молдова, Беларусь, свобода слова, свобода медиа.

* * *

УДК 327:324(44+438)

Ясінська А. Ю.,
аспірантка кафедри міжнародних відносин,
Чернівецький національний університет
ім. Юрія Федьковича (Україна, Чернівці),
AlinaYassinska@i.ua

ДО ПИТАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ДОВІРИ ФРАНЦУЗЬКОГО ТА ПОЛЬСЬКОГО ВИБОРЦЯ В КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМАТИКИ ПОЛІТИЧНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Розглядається питання політичної довіри та її зв'язок з електоральною поведінкою виборця. Мета наукової розвідки – дослідити особливості явища політичної довіри серед населення Франції та Польщі і проаналізувати її вплив на політичну невизначеність виборців обох країн. Особлива увага звертається на рівень довіри французьких та польських громадян, виходячи зі спільностей

обох країн, які ґрунтуються на європейських демократичних засадах та відмінностей, які полягають в індивідуальному розвитку громадянського суспільства в кожній державі, а також ментальних розбіжностях. Автор аналізує дані соціологічних опитувань, прослідковує взаємозв'язок поміж станом політичної довіри та активністю виборців в обох країнах. Досліджується вплив довіри громадян на стан їхньої політичної невизначеності. Розкриваються причини виникнення недовіри, зокрема акцентується увага на ментальних аспектах досліджуваної проблематики.

Ключові слова: політична довіра, виборчий абстенейзм, соціологічне опитування, політична невизначеність, електоральна поведінка.

Політична довіра населення є тим критерієм, який демонструє, наскільки успішно функціонує політична система в країні, а також у чому проявляється її дисбаланс. Довіряти політику, президенту чи конкретній політичній партії – означає бути переконаним в тому, що їхня подальша діяльність не зашкодить. Коли мова йде про громадянське суспільство, яке прагне приносити користь власній державі, то питання політичної довіри стає базовим. Проте численні дослідження глобального та регіонального характеру демонструють, що рівень довіри громадян до політичних структур не вирізняється високими показниками в порівнянні з такими інституціями як церква, армія, недержавні громадські організації та навіть ЗМІ. Отже, проблема політичної недовіри існує і досить часто пов'язана вона з корупцією, проведенням виборчих кампаній з порушенням законодавства чи навіть банальними обіцянками, які не виконуються.

Проблеми з політичною довірою чітко прослідковуються в польському та французькому соціумі. Особливо ситуація загострюється в умовах політичної або ж економічної кризи. Країни є досить різними, виходячи з макроекономічних показників та історії державотворення, навіть в культурно-традиційних аспектах та ментальності населення. Проте в сучасному глобалізованому світі, особливо негативні явища мають здатність поширюватися, часто стираючи відмінності, які раніше були визначальними. Дефіцит довіри серед населення негативно впливає на стан політичної системи в демократичній країні загалом, а також знижує зацікавленість електорату до участі у виборах. Виборча пасивність, невизначеність, абстенейзм, які виникають також із причини недовіри, в кінцевому результаті створюють загрозу виникнення ще більшої дисфункції політичної системи та проблем з легітимізацією майбутньої влади.

Значний внесок в аналіз особливостей довіри та її впливу на політичну сферу життя суспільства зробили ряд видатних дослідників. Так, Н. Луман та П. Штомпка визначили довіру як механізм мінімізації ризиків. П. Штомпка проаналізував деякі функції довіри та одним із перших звернув увагу на те, що довіра є процесом.

В контексті культурологічної традиції інтерпретацією довіри займалися: Г. Алмонд, С. Верба, Р. Путнам, Р. Міллер, Ф. Фукуяма та ін. Дослідженням можливого зв'язку поміж політичною довірою та міжособистісною займалися Дж. Брем та У. Рон.

М. Г. Шукірова займалася розробкою характеристик політика, як особистості, які зміцнюють або навпаки руйнують довіру виборців. П. А. Бичков працював над ціннісно-мотиваційними складовими довіри та займався аналізом політичного лідерства як чинника впливу на довіру виборців.

Окремі аспекти аналізу довіри та посилення недовіри серед населення представлені у працях наступних українських авторів: Ю. Шведа, І. Мартинюк, А. Колодій, Ю. Тарана тощо.